

วิธีการสืบค้นองค

ความรู้ของวิชาท้องถิ่น

ศึกษาโดยใช้วิธีการทาง
ประวัติศาสตร์

การศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจในอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเป็น
การศึกษาความเชื่อมโยงของสภาพภูมิหลังซึ่งประกอบด้วย

- วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นกับพฤติกรรมที่ปรากฏ
- สภาพแวดล้อม
- สัมมาอาชีพ

- สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ
- ผลผลิตจากภูมิปัญญาซึ่งปรากฏในผลงานทางด้านภาษาและวัฒนธรรมทางศิลปะ
- พัฒนาการความเปลี่ยนแปลงในห้วงเวลาที่ผ่านมา
- รอยต่อการเชื่อมโยงระหว่างภูมิหลังกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

สาระสำคัญของศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการสืบค้นองค์ ความรู้ของท้องถิ่น

ซึ่งประกอบด้วย

- วิธีการทางประวัติศาสตร์
- การศึกษาทางด้านวัฒนธรรมภาษาและศิลปะ
- การศึกษาพัฒนาการทางสังคม
- การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล (critical analysis spirit) ในแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์

การศึกษาในหลักการดังกล่าว สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น เป็นศึกษาย้อนหลังในภาคอดีต
2. การศึกษาสืบค้นคุณค่าทางด้านวัฒนธรรม
3. การสืบค้นพัฒนาการของสังคมมนุษย์ในแต่ละท้องถิ่น
4. การสืบค้นเพื่อการวิพากษ์วิจารณ์ภาพรวมทางพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และมรดกทางวัฒนธรรม

การสืบค้นข้อมูลและหลักฐานประวัติศาสตร์

1. การทำความเข้าใจในหลักฐานประวัติศาสตร์

ในการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ได้แบ่งหลักฐานประวัติศาสตร์ตามสมัยไว้ 2 ประเภทกล่าวคือ

หลักฐานสมัยก่อนประวัติศาสตร์ จัดเป็นหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ปรากฏร่องรอยในสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้แก่ โครงกระดูก ซากของสิ่งมีชีวิต เครื่องมือเครื่องใช้ ภาพเขียน นิทานหรือปรัมปราคดี

หลักฐานสมัยประวัติศาสตร์ จัดเป็นหลักฐานที่มนุษย์รู้จัก
ประดิษฐ์ตัวอักษร มีการบันทึกดังปรากฏในหลักศิลาจารึก
สมัยสุโขทัย พัฒนาการของมนุษย์ในการถ่ายทอดความรู้ด้าน
ประยุกต์วิทยาในเครื่องมือ เครื่องใช้ การสร้างผลงานทาง
ประติมากรรมในการนับถือรูปเคารพของศาสนา

2. สารสังเขปของหลักฐานประวัติศาสตร์

- **1. จารึก** จัดเป็นหลักฐานที่มีความเก่าแก่ที่สุด พบในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ โดยเฉพาะหลักศิลาจารึกสมัยสุโขทัยจัดเป็นหลักฐานที่มีความสำคัญกับการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัยและมีความสำคัญในการกำเนิดของภาษาและอักษรไทย

จารึกสุโขทัย

2. ตำนาน จัดเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งมีที่มาจาก การเล่าเรื่องสืบต่อกันมา ตำนานได้รวมถึงนิทานพื้นบ้าน นิทานปรัมปรา นิทานท้องถิ่น ในทุกภูมิภาคของประเทศ ไทยจะปรากฏตำนานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวของ พระพุทธศาสนา การกำเนิดและความศักดิ์สิทธิ์ของปูชนียสถานในพระพุทธศาสนา ตำนานการกำเนิดเมืองและ สถานที่สำคัญของเมือง เป็นต้น

-
- 2.1 ในบริเวณภาคเหนือตอนบนตำนานท้องถิ่นที่สำคัญสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของอาณาจักรล้านนา ได้แก่ ชินกาล มาลีปกรณ์ ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ตำนาน 15 ราชวงศ์ ตำนานพระธาตุคอกยตุ่ง ตำนานสิงหวัติกุมาร ตำนานพระธาตุแช่แห้ง ตำนานพระธาตุคอกยสุเทพ ตำนานพระธาตุลำปางหลวง ตำนานมูลศาสดา และตำนานพระธาตุหริภุญชัย เป็นต้น

-
- 2.2 ตำนานท้องถิ่นซึ่งกล่าวถึงความเป็นมาของอาณาจักรสุโขทัยและอาณาจักรอยุธยา เป็นเพียงเรื่องราวที่ผสมผสานระหว่างตำนานเมืองกับนิยาย (legend) และกล่าวถึงความอัศจรรย์เหนือธรรมชาติ (myth)
 - 2.2.1 เรื่องพระร่วงเมืองสุโขทัย
 - 2.2.2 เรื่องพระเจ้าอู่ทอง

วิดีโอ เรื่อง14 กุมภาพันธ์ วันวาเลนไทน์ ตำนานรักเจ้าชายเชียงใหม่กับสาวพม่า
ที่ไม่มีจริง | ประวัติศาสตร์นอกตำรา **EP.51**

- https://www.youtube.com/watch?v=GWh5z8u_CjM

ที่มา 14 กุมภาพันธ์ วันวาเลนไทน์ ตำนานรักเจ้าชายเชียงใหม่กับสาวพม่า ที่ไม่มีจริง |
ประวัติศาสตร์นอกตำรา **EP.51**

-
- 2.3 ตำนานท้องถิ่นในภาคอีสาน สำหรับในภาคอีสาน ลักษณะของตำนานที่ปรากฏมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับ ตำนานการเผยแพร่พุทธศาสนากับตำนานเมืองเรียกตำนานท้องถิ่นลักษณะนี้ว่า “พื้น” จำแนกได้ 2 ประเภท คือ
 - ประเภทพื้นฝ่ายพุทธจักร
 - ประเภทพื้นฝ่ายอาณาจักร

-
- 2.4 ตำนานท้องถิ่นของภาคใต้ ตำนานท้องถิ่นที่ปรากฏในภาคใต้ก่อนที่จะนำมารวบรวมเป็นพงศาวดารในพุทธศตวรรษที่ 24-25 จากการรวบรวมของสถาบันทักษิณศึกษาในชุดสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ สรุปสาระสำคัญของตำนานภาคใต้ปรากฏใน
 - ตำนานเมือง
 - ตำนานศาสนา
 - ตำนานพื้นเมือง
 - ตำนานพื้นบ้าน

3. พงสาวดาร เป็นบันทึกเรื่องราวที่มีขอบเขต โดยเรียบเรียงตามกาลเวลา มีเรื่องราวที่ชัดเจนปัจจุบันนี้นักประวัติศาสตร์ได้จำแนกพงสาวดารตามเนื้อหาไว้ 3 ประเภทได้แก่

- 1) พระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา
- 2) พระราชพงสาวดารกรุงธนบุรีและพระราชพงสาวดารกรุงรัตนโกสินทร์
- 3) พงสาวดารท้องถิ่นและประเทศเพื่อนบ้าน

4. **จดหมายเหตุ** จัดเป็นหลักฐานชั้นต้น ซึ่งถือว่าเป็นบันทึกร่วมสมัย ผู้บันทึกจะจดเรื่องราวใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจากการบันทึกเป็นการบันทึกในเหตุการณ์ช่วงเวลาหนึ่ง ด้วยเหตุนี้สาระที่ปรากฏจะแทรกด้วยความรู้สึกของผู้บันทึกได้ จำแนกได้หลายประเภท

4.1 จดหมายเหตุของหลวง

4.2 จดหมายเหตุโหร

4.3 จดหมายเหตุชาวต่างชาติ

4.4 จดหมายเหตุของบุคคล

4.5 เอกสารประเภทคำให้การ

5. บันทึกความทรงจำ

- จัดเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ซึ่งบันทึกโดยบุคคลสำหรับในประวัติศาสตร์ไทยมีข้อจำกัดในการบันทึกเรื่องราวในอดีตซึ่งเป็นความทรงจำปรากฏค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เพราะคนไทยที่สามารถอ่านออกเขียนได้จัดอยู่ในชนชั้นปกครอง ข้าราชการและกลุ่มพระสงฆ์เท่านั้น

6. จดหมาย

เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ทั้งจดหมายราชการและจดหมายส่วนตัวการสืบค้นเอกสารประเภทนี้สามารถทำการสืบค้นจากห้องสมุดหรือสำนักบรรณสารของกระทรวงต่าง ๆ อาทิ กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ หอสมุดแห่งชาติ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรม ศิลปากร เป็นต้น

7. ชีวประวัติ

หนังสือชีวประวัติเป็นหนังสือที่จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ผู้เป็นเจ้าของประวัติ สารสำคัญในหนังสือชีวประวัติ นอกเหนือจากเนื้อหาในการยกย่องเกียรติประวัติของบุคคลแล้ว ในส่วนที่กล่าวถึงเหตุการณ์บ้านเมือง สภาพเศรษฐกิจและสังคม ฯลฯ ในห้วงเวลาหนึ่งได้สะท้อนภาพในอดีตซึ่งเป็นประโยชน์ในการไปประกอบการอ้างอิง การวิพากษ์วิจารณ์ในช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

หลักฐานประเภท ชีวประวัติ

8. หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร

เอกสารสิ่งพิมพ์ทั้ง 3 ประเภทมีจำนวนมากและมีความหลากหลายในการนำเสนอทั้งในเรื่องการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษาและสังคม สำหรับนิตยสารและวารสารสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ทั้งสิ้น เอกสารประเภทนี้สามารถสืบค้นได้จากหอสมุดแห่งชาติหรือในปัจจุบัน การสืบค้นโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว

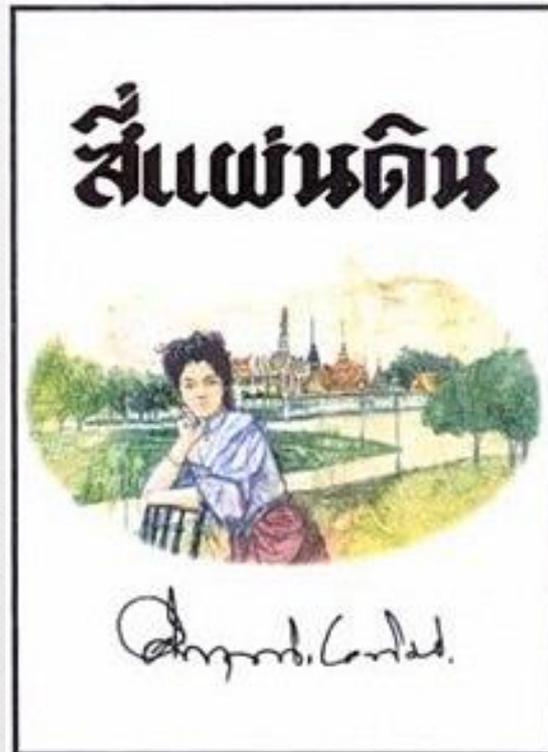
9. กฎหมาย

จัดเป็นเอกสารที่มีความสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยจากหลักฐานที่ปรากฏในข้อความซึ่งบันทึกในหลักศิลาจารึกตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช และเมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ 5 พระองค์ทรงมีการประกาศใช้กฎหมายที่มีความทันสมัยตามแบบชาติตะวันตกในลักษณะของประมวลกฎหมายซึ่งเป็นรากฐานของกฎหมายที่ใช้สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

10. วรรณกรรม

จัดเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วรรณกรรมเป็นการถ่ายทอดในจินตภาพที่ผสมผสานระหว่างข้อเท็จจริงกับการถ่ายทอดความงดงามทางอารมณ์ของกวีในการเขียนคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง ร้อยแก้ว และ นวนิยาย วรรณกรรมเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา พิธีกรรมต่างๆ การสรรเสริญพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

วรรณกรรม

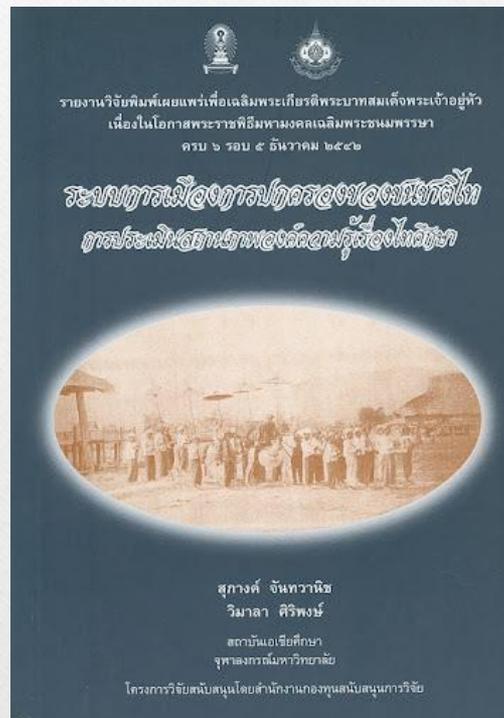
11. ตำราประเภทต่าง ๆ

ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยล้วนมีการสั่งสมความรู้ในการดำรงชีวิตโดยมีการรวบรวมไว้ ซึ่งปรากฏในวัด บ้าน และวัง ทั้งในส่วนของบุคคลทั่วไปและทางราชการทำการรวบรวมไว้ ข้อมูลในบันทึกสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการมองโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง การปกครองในพื้นที่เฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่ผ่านมา

12. วิทยานิพนธ์และงานวิจัย

หลักฐานในงานดังกล่าวได้เริ่มปรากฏในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยที่มีการศึกษาเฉพาะทางด้านประวัติศาสตร์ในระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัย ผลงานวิทยานิพนธ์และงานวิจัยได้ทำการศึกษาอย่างลุ่มลึกในประเด็นที่มีความสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์การปกครอง การเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ตัวอย่างประเภทงานวิจัย

หลักฐานประวัติศาสตร์ดังกล่าวนี้แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

- 1) หลักฐานทางโบราณคดี
- 2) หลักฐานทางศิลปกรรม
- 3) หลักฐานประเภทโสตทัศน
- 4) หลักฐานทางคติชนวิทยา
- 5) หลักฐานประเภทบอกเล่า ซึ่งจำแนกในหลักฐานแต่ละประเภท

1. **หลักฐานทางโบราณคดี** จัดเป็นหลักฐานในการช่วยสืบค้นเรื่องราวของสังคมก่อนที่คนในสังคมได้รู้จักการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรหรือกล่าวได้ว่าผลงานทางโบราณคดีเป็นผลงานสะท้อนความรู้ความสามารถ ความมุ่งมั่น ความศรัทธาของคนในช่วงเวลาหนึ่ง หลักฐานทางโบราณคดีแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

- 1) หลักฐานก่อนสมัยประวัติศาสตร์
- 2) หลักฐานในสมัยประวัติศาสตร์

2. หลักฐานทางศิลปกรรม

หลักฐานประเภทนี้รวมถึงผลงานที่ถ่ายทอดเป็นรูปธรรมทางด้านสุนทรียศาสตร์ในผลงานทางศิลปกรรมประเภทจิตรกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม ประณีตศิลป์ ศิลปะพื้นบ้าน เป็นต้น ผลงานทางศิลปกรรมจัดเป็นหลักฐานในการสะท้อนอารมณ์ของผู้คนเพื่อตอบสนองด้านความเชื่อ ปรัชญาและศาสนาที่นับถือ

2.1 หลักฐานประวัติศาสตร์ทางด้านจิตรกรรม

ผลงานเชิงประจักษ์ปรากฏในการเขียนภาพพระพุทธประวัติชาดก ไตรภูมิ ปรีศนาธรรมตามฝาผนังโบสถ์วิหารต่าง ๆ นอกจากนี้ยังปรากฏภาพเขียนวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์อีกด้วย

จิตรกรรม

- **2.2 หลักฐานประวัติศาสตร์ทางด้านสถาปัตยกรรม**

ผลงานทางด้านสถาปัตยกรรมเป็นผลงานที่มีรูปแบบพร้อมการถ่ายทอด
วัตถุประสงค์ในการก่อสร้างสถาปัตยกรรมประเภทปูชนียสถานประกอบด้วย
สถูป เจดีย์สถาน มณฑป ปราสาท วิหาร อนุสาวรีย์ กุฏิ ซุ้มหน้าต่าง ซุ้มประตู
 เป็นต้น

แหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับบ้านชาวยอง

<https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/778043/>

- หลักฐานจากสถาปัตยกรรม
- ที่มาเชียงใหม่นิวส์ “เยือนไม้ป่าเก่า อ.ป่าซาง เอกลักษณ์ของบ้านสล่าชาวยอง”

- **2.3 หลักฐานทางประติมากรรม**

ผลงานทางประติมากรรมจัดเป็นผลงานที่มีความสัมพันธ์กับรูปลักษณ์ ความรู้ความสามารถและประยุกต์วิทยาของคนไทยในแต่ละยุคสมัย ซึ่งสามารถบ่งชี้อายุ ความสามารถของคนในชุมชนและการได้รับอิทธิพลทางศิลปะจากชนชาติอื่น

- **2.4 หลักฐานประเภทโสตทัศน**

หลักฐานประเภทนี้เป็นหลักฐานที่มีลักษณะพิเศษในด้านความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งสามารถปรับให้นำเสนอใจได้ หลักฐานดังกล่าวประกอบด้วย ภาพถ่าย แผนที่ แผ่นภาพ แถบบันทึกเสียง ภาพยนตร์

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากเพลง

- <https://www.youtube.com/watch?v=3AiIsKc2Ths>
- ที่มา : ผู้ใหญ่ตี - ศักดิ์ศรี ศรีอักษร (ต้นฉบับเดิม พ.ศ.2504)

บทเพลงสามารถสะท้อนแนวคิดในยุคสมัย บรรยากาศ คตินิยม ฯลฯ

- **2.5** หลักฐานทางคติชนวิทยา

หลักฐานประเภทนี้เป็นหลักฐานที่เกิดจากการถ่ายทอดทางภาษา การบอกเล่าและจดจำมาจากบรรพชน โดยเฉพาะวิถีชีวิตของชาวบ้านในรูปของนิทานพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน ภาษิต ปริศนาคำทาย ความเชื่อและประเพณีพื้นบ้านซึ่งแพร่กระจายในเขตวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน

- **2.6 หลักฐานประเภทบอกเล่า**

จัดเป็นหลักฐานที่นักประวัติศาสตร์สามารถทำได้ในการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องและผู้ร่วมสมัยหรือผู้ใกล้ชิดกับเหตุการณ์โดยตรง การบอกเล่าเป็นการให้ข้อมูลในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ ความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบุคคลกับบุคคลและบุคคลกับสถานที่

สาระสังเขปในขั้นตอนและวิธีการศึกษาโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์

• ขั้นตอนที่ 1

การกำหนดหัวข้อหรือขั้นตั้งคำถามเพื่อการสืบค้นในการหาความกระจ่างในปัญหาที่สงสัย
ที่มาของคำถามที่ได้รับคำตอบในเชิงเหตุผล ลักษณะของคำถามที่จุดเน้นในเชิงตรรกะในที่มา
ของปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งผู้ศึกษาจะต้องมีความรู้กว้าง

- **ขั้นที่ 2**

การรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาทำการค้นหาหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งหลักฐานที่มีความหลากหลาย ในแต่ละเรื่องจะให้ความรู้แก่ผู้ใช้ 3 ลักษณะคือ

- 1. ให้ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์
- 2. ให้ข้อสรุปกับเหตุการณ์โดยวิธีอนุมาน
- 3. ให้ทัศนะเกี่ยวกับเหตุการณ์

- **ขั้นตอนที่ 3**

การตรวจสอบและตีความข้อมูลหรือเรียกว่าการวิเคราะห์หลักฐาน ในขั้นนี้มีความสำคัญยิ่งกับผู้ศึกษา เนื่องจากการศึกษาเรื่องราวในอดีต ผู้ศึกษาจะต้องปราศจากอคติโดยใช้เหตุผลของความ เป็นปัจจุบันเพื่อทำการ ไตร่ตรองในเหตุการณ์ที่ผ่านมา ดังนั้นข้อเท็จจริงหรือความจริงของอดีตจะคลี่คลายโดยการนำ ข้อมูลที่รวบรวมมาได้และทำการพิจารณาความน่าเชื่อถือในส่วน ของข้อมูลที่เป็นส่วนขัดแย้งกัน

ข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์นำไปสู่การแสวงหา ความรู้ใหม่

- <https://www.youtube.com/watch?v=2XnjZIK2Fok>
- เสียรใหญ่ คือ พระศรีสรรเพชญ ? ปลุกวงการประวัติศาสตร์ให้ตื่นอีกครั้ง |
ประวัติศาสตร์นอกตำรา EP.37

ผู้ศึกษาควรดำเนินการในขั้นการตรวจสอบและตีความข้อมูล
หรือวิเคราะห์หลักฐาน ดังนี้

- 1. การศึกษาข้อจำกัดและข้อพึงระวังในการใช้หลักฐานทั้ง
ประเภทลายลักษณ์และไม่เป็นลายลักษณ์อักษรดังข้อสรุป

สรุปการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์ใน วิชาท้องถิ่นศึกษา

ลำดับ ประเภท ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน แนวทางเพื่อแก้ปัญหาในข้อจำกัด

1จารึก - เนื้อหาขาดความสมบูรณ์ใน การใช้หลักฐานทางโบราณคดีและ
การเขียน ศิลปะร่วมกับหลักฐานทางภาษา

- ความชำรุดและการสูญหาย ศาสตร์มาร่วมวิเคราะห์วิจารณ์

- ความสับสนในอายุที่กำหนด

- การตีความของนักภาษา

ศาสตร์และนักโบราณคดี

ลำดับ ประเภท ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน แนวทางเพื่อแก้ปัญหาใน
ข้อจำกัด

3 พงศาวดาร การบันทึกที่มีลักษณะเป็น การใช้หลักฐานทาง
โบราณคดีและ งานราชการมีจุดเน้นความ การศึกษา
ตำนานเพื่อนำมาร่วม

สำคัญของเมืองราชธานีจึงทำ ตรวจสอบ อาทิ หลักฐานการบันทึก
ให้ขาดข้อมูลส่วนท้องถิ่น ที่กของชาวต่างชาติซึ่งเดินทางเข้า
มาในอาณาจักรในช่วงเวลาที่

ใกล้เคียงกัน

ลำดับ ประเภท ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน แนวทางเพื่อแก้ปัญหาใน
ข้อจำกัด

- 4 จดหมายเหตุ ความคลาดเคลื่อนจากความ การวิเคราะห์วิจารณ์ข้อเท็จจริง
โดย จริงของผู้บันทึกและเนื้อหา ผู้รู้ร่วมกับการเปรียบเทียบช่วง
บางเรื่องอาจกล่าวถึง เวลาที่บันทึกเรื่องราว
ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ

ลำดับ ประเภท ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน แนวทางเพื่อแก้ปัญหาใน
ข้อจำกัด

5 บันทึกความ ความคลาดเคลื่อนของข้อมูล การวิเคราะห์เหตุการณ์โดย
ทรงจำ ที่ผู้บันทึกในการจำเหตุการณ์ การศึกษาหลักฐานอื่น ๆ มาร่วม
ก่อนการบันทึก เช่น การ วิพากษ์ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ที่
บันทึกความทรงจำ ปราบฏเรื่องราวในบันทึก

อคติของผู้บันทึกและการ

ชื่นชมตนเอง

ลำดับ	ประเภท	ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน	แนวทางเพื่อแก้ปัญหาในข้อจำกัด
6	จดหมาย	การได้รับอนุญาตให้เปิดเผย จากเจ้าของจดหมายซึ่งทำให้ ข้อเท็จจริงขาดความสมบูรณ์	การสัมภาษณ์บุคคลร่วมสมัยและผู้ เกี่ยวข้องเพื่อการตรวจสอบข้อมูล
7	ชีวประวัติ	การสรรเสริญเจ้าของประวัติ ซึ่งทำให้ข้อมูลขาดความ สมบูรณ์	การสัมภาษณ์บุคคลร่วมสมัยเพิ่ม

ลำดับ ประเภท ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน แนวทางเพื่อแก้ปัญหาในข้อจำกัด

8 หนังสือพิมพ์ ความคลาดเคลื่อนในการให้ การตรวจสอบจากเอกสารร่วม
นิตยสาร ข้อเท็จจริงโดยเฉพาะข้อมูล สมัยมาวิพากษ์วิจารณ์

วารสาร จากหนังสือพิมพ์ สำหรับ

นิตยสาร วารสาร มีการนำ

เสนอแนวคิดและมีการอ้างอิง

ซึ่งมีข้อจำกัดค่อนข้างน้อย

ข้อควรระวังในการใช้ข้อมูลหนังสือพิมพ์

กระบวนการศึกษา/การชำระประวัติศาสตร์จาก นักวิชาการ

LIVE

มติชน TV HD

นิธิ เอียวศรีวงศ์
นักวิชาการประวัติศาสตร์

สุรชาติ บำรุงสุข
คณະรัฐศาสตร์ จุฬำฯ

นันทกัมภัส เอียวสกุล
อุปนายก องค์การบริหารสโมสรนิสิตจุฬำฯ

เสวนำ 45 ปี 6 ตุลาคม 2519
ผ่านมุมมอง คน 3 รุ่น 6 ตุลาคม ในสังคมไทยที่ไม่เหมือนเดิม

ลำดับ ประเภท ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน แนวทางเพื่อแก้ปัญหาในข้อจำกัด

9 กฎหมาย ขาดผู้รู้ในการตีความและ การใช้หลักฐานการวิเคราะห์ทาง

ความเข้าใจในวิถีชีวิตในอดีต โบราณคดี ตำนานและพงศาวดาร
ที่ยาวนาน ร่วมวิพากษ์วิจารณ์

10 วรรณกรรม ความซาบซึ้งและเข้าใจ ให้นำผลจากการศึกษาในการ
ของผู้ตีความในผลงาน สะท้อนวิถีชีวิตและช่วงเวลาที่เกิด วรรณกรรม
เหตุการณ์มาประกอบการนำ

การใช้อารมณ์ผสมผสาน เสนอ

กับข้อเท็จจริง

ลำดับ ประเภท ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน แนวทางเพื่อแก้ปัญหาใน
ข้อจำกัด

11 ตำราประเภท ขาดผู้รู้เฉพาะศาสตร์ในแต่ การใช้หลักฐานที่มีความ
น่าเชื่อถือ ต่าง ๆ สาขาและความชำนาญในอื่น ๆ พร้อมการสัมภาษณ์
บุคคลผู้รู้ ภาษาของท้องถิ่น ก่อให้เกิด ด้านการตีความและ
นำเสนอ

การตีความไม่ถูกต้องระหว่าง คนในอดีตที่ผ่านมากับ

วรรณระของยุคปัจจุบัน

ลำดับ ประเภท ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน แนวทางเพื่อแก้ปัญหาใน
ข้อจำกัด

12 วิทยานิพนธ์ ความคลาดเคลื่อนในด้าน การใช้หลักฐานชั้นต้นมา
งานวิจัยต่างๆ การตีความของผู้ศึกษาและ ประกอบการศึกษา
และ หลักฐานที่นำมาศึกษาใน วิพากษ์วิจารณ์
ขณะที่ทำการศึกษา

สรุปการใช้หลักฐานประเภทที่มีใช้ลายลักษณ์อักษรในการศึกษา วิชาท้องถิ่นศึกษา

ลำดับ	ประเภท	ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน	แนวทางเพื่อแก้ปัญหาในข้อจำกัด
1	โบราณคดี	การตีความของผู้รู้ที่ทำการ ศึกษาค้นคว้าก่อให้เกิดความ เห็นหลายฝ่าย ศึกษา	ใช้ข้อเท็จจริงจากหลักฐานประเภท ลายลักษณ์มาประกอบการศึกษา และการใช้ระบบ GIS มาร่วม ศึกษา

แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับภาพถ่ายทางอากาศกับ การศึกษาท้องถิ่น

-
- <https://e-shann.com/%E0%B9%91%E0%B9%94-%E0%B9%80%E0%B8%A1%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B9%82%E0%B8%9A%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%93-%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AB%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94%E0%B8%82/>
 - ที่มา : ๑๔ เมืองโบราณ ในจังหวัดขอนแก่น หลักฐานจากภาพถ่ายทางอากาศ

ลำดับ ประเภท ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน แนวทางเพื่อแก้ปัญหาในข้อจำกัด

2 ศิลปกรรม เหตุผลที่ใกล้เคียงกับการ ใช้หลักฐานทางโบราณคดีและการ

ศึกษาทางโบราณคดี ก่อให้ บันทึกเรื่องราวร่วมวิเคราะห์

เกิดการรวมกลุ่มของผู้ศึกษา วิพากษ์วิจารณ์

พร้อมการนำเสนอตามแนว

คิดของกลุ่มศึกษา

ลำดับ ประเภท ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน แนวทางเพื่อแก้ปัญหาใน
ข้อจำกัด

3 โสตทัศน์ แหล่งข้อมูลในการศึกษาอยู่ ใช้ข้อมูลทาง
ประวัติศาสตร์และ ในแวดวงจำกัดและผู้รู้ข้อมูล คดีในการ
ตีความและนำเสนอ

จะระมัดระวังในการให้การ

บริการการใช้ข้อมูล

ลำดับ ประเภท ข้อจำกัดในการใช้หลักฐาน แนวทางเพื่อแก้ปัญหาใน
ข้อจำกัด

- 4 คติชนวิทยา การใช้ความรู้เพื่อการถ่าย การใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์
ทอดทางอารมณ์ร่วมกับข้อ โบราณคดีเพื่อประกอบการตีความ

แท้จริง

- 5 ประเภทบอก ความคลาดเคลื่อนในการนำ การตรวจสอบโดยการ
สัมภาษณ์ เล่า เสนอข้อเท็จจริง บุคคลร่วมสมัย

คติชน / วิถีชีวิตของท้องถิ่น

- 2. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของหลักฐานและการรู้จักเลือกใช้หลักฐานได้อย่างถูกต้อง

ในเรื่องนี้นับเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาทางประวัติศาสตร์สำหรับความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ประเด็นในการสืบค้นของผู้ศึกษาควรกำหนดร่วมกับคำถามที่เกี่ยวข้องและความเชื่อมโยงต่อกัน

-
- ลำดับแรก หลักฐานที่ปรากฏเกิดขึ้นเมื่อใด เป็นหลักฐานจริงหรือสร้างขึ้นใหม่ ผู้ศึกษาจะต้องสืบค้นว่า 1) หลักฐานเกิดขึ้นเมื่อใด 2) ใครเป็นผู้สร้าง 3) หลักฐานดังกล่าวมีการตรวจสอบที่น่าเชื่อถือโดยหน่วยงานและองค์กรใดบ้าง และ 4) ข้อสรุปในความเห็นของนัก วิชาการที่เคยนำเสนอทัศนวิจารณ์โดยจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ

-
- ลำดับสอง การสืบค้นองค์ประกอบร่วมอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ
กับการปรากฏหลักฐาน โดยเฉพาะจุดประสงค์พร้อมแนวคิด
ในการสร้างหลักฐาน ทั้งนี้โดยมีข้อคำถามในการตรวจสอบ
1) สภาพแวดล้อมในห้วงเวลาที่ปรากฏหลักฐาน 2) ความรู้
ความสามารถและสถานภาพของผู้สร้างหลักฐาน 3) จำนวน
และภาษาที่ใช้ในหลักฐาน 4) ความเปลี่ยนแปลงภายหลังการ
กำเนิดหลักฐาน

- **ขั้นตอนที่ 4**

การประเมินความสำคัญและน่าเชื่อถือในข้อเท็จจริง ความต่อเนื่องในการตรวจสอบและการตีความในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ภายหลังจากการสืบค้นภายใต้คำถาม “ทำไม” ในขั้นตอนนี้ควรเริ่มต้นจากการ 1) คัดกรองข้อมูลจากหลักฐานที่มีความสอดคล้องและคัดแยกหลักฐานที่ขัดแย้งกัน 2) พยายามเชื่อมรอยต่อทางประวัติศาสตร์จากข้อค้นพบในประเด็นย่อย และนำมารวบรวมเพื่อก่อรูปให้ปรากฏเป็นภาพแห่งอดีตจากช่วงเวลาหนึ่งไปสู่อีกช่วงเวลาหนึ่ง

การประเมินค่าความน่าเชื่อถือในข้อเท็จจริง

ผู้ศึกษาสามารถจัดกรองทางความคิดในรูปแบบการสรุป

- 1) สาเหตุ (ทำไม) จึงเกิดเหตุการณ์
- 2) ปัจจัยสนับสนุนและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง (มีอะไรบ้าง)
- 3) ความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ (เป็นอย่างไร)
- 4) บุคคลที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ (เป็นใคร)
- 5) เหตุการณ์เกิดขึ้นในช่วงเวลาใด (เมื่อใด)

โดยนำหลักการศึกษากลาง ๆ ในการใช้วิธีการ
ประวัติศาสตร์ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร มาเป็น
แนวทางเพื่อทำการวิเคราะห์พร้อมเชื่อมโยง
ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลประเภทต่าง ๆ หรืออาจ
ประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศโดยการจัดทำ
ในรูปของผังทางความคิดประกอบการศึกษาได้

- **ขั้นตอนที่ 5**

การนำเสนอข้อมูลหรือการนำเสนอผลการศึกษาในรูปของการเรียบเรียงพร้อมนำเสนอข้อเท็จจริงอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เพื่อถ่ายทอดให้ผู้อื่นมีความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งเช่นเดียวกับผู้ศึกษา การถ่ายทอดความคิด ถีลาการเขียนและการนำเสนอ ในลักษณะการสื่อสารให้อ่านมีความเข้าใจ สามารถนำประโยชน์จากการศึกษาไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง

การศึกษาประวัติศาสตร์โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ

โดยใช้ข้อมูลหลักจากการนับจำนวน การใช้ความรู้ในวิชาสถิติเพื่อ
การวิจัยในสาขาวิชาสังคมศาสตร์เป็นหลักการประกอบการศึกษา
และการนำเสนอในรูปแบบเดิมซึ่งเน้นการสรุปเชิงพรรณนา

การศึกษาประวัติศาสตร์ไทย ความสำคัญในการใช้วิธี
การศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณหรือเรียกว่า
ประวัติศาสตร์เชิงปริมาณ (quantitative history) ยังมีได้
แพร่หลายมากนัก

กลุ่มนักวิชาการในประเทศไทย ในกลุ่มนี้แถม สุข นุ่มนนท์ ได้สรุปไว้ในหนังสือชื่อ เจาะเวลา หาดูอดีตหลักฐานประวัติศาสตร์ไทย มีสาระสำคัญหลักสรุปได้ว่า การศึกษาประวัติศาสตร์เชิงปริมาณเป็นการศึกษาในโลกตะวันตกที่มีความพยายามนำหลักคณิตศาสตร์มาใช้กับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มีการวิเคราะห์ทางสถิติเช่น การแจกแจงความถี่การหาค่าร้อยละ การหาสหสัมพันธ์ และการทำเลขดัชนี ในหลักการดังกล่าวได้นำมาช่วยในการสรุปเชิงพรรณนา

เหตุผลหลักที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาประวัติศาสตร์เชิงปริมาณ
ยังมีได้แพร่หลายในวงการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ไทยกล่าวคือ

1. ความถูกต้องแม่นยำและความครบถ้วนสมบูรณ์ของ
หลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์เชิงปริมาณ
2. การวิเคราะห์เนื้อหาในวิชาประวัติศาสตร์เป็นการอธิบาย
ปรากฏการณ์ทางสังคมในอดีต ซึ่งปรากฏการณ์ทางสังคมมี
ลักษณะเป็นพลวัตที่มีความไม่นิ่งในช่วงที่เกิดเหตุการณ์

-
- 3. หลักฐานทางประวัติศาสตร์ประเภทลายลักษณ์
โดยเฉพาะประเภทจารึก ตำนาน พงศาวดาร จดหมายเหตุ
 ฯลฯ ล้วนเป็นการบันทึกในช่วงเวลาที่ผ่านมา การ
สัมภาษณ์บุคคลที่เกิดร่วมสมัยในเหตุการณ์ ทำให้ยาก
แก่การศึกษาวิเคราะห์โดยใช้ตัวเลขข้อมูลได้

-
- 4. ประสพการณ์จากการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย นับตั้งแต่การศึกษาจากระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา การเรียนการสอนเป็นการให้ความรู้และปลูกฝังความรักชาติเป็นหลัก ข้อมูลประวัติศาสตร์จึงเป็นข้อเท็จจริงที่มีความสมบูรณ์ในเนื้อหา ซึ่งมีความยากในการนำวิธีการศึกษาอื่น ๆ มาใช้ประกอบการอธิบายในมุมมองที่ข้อเท็จจริงที่ได้รับการยอมรับในความถูกต้องมาก่อนแล้ว

กลวิธีในการใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณกับ การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยโดยสรุปดังนี้

- 1. การศึกษาประวัติศาสตร์หากใช้เฉพาะข้อมูลเชิงปริมาณสามารถนำไปสู่การสืบค้นคำถามประเภท “อย่างไร” แต่ไม่อาจตอบคำถามประเภท “ทำไม” ได้
- 2. การศึกษาประวัติศาสตร์เชิงปริมาณมีจุดเน้นการมองความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประเภทต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ในอดีตซึ่งการนำเสนอลักษณะดังกล่าวสามารถนำความรู้ทางสถิติเป็นเครื่องมือในการมองย้อนภาพในอดีตได้ในรูปของมหภาคได้ในอีกมิติหนึ่ง

-
- 3. การศึกษาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันสามารถพัฒนาวิธีการศึกษาและการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่สถิติเชิงพรรณนาไปจนถึงสถิติเชิงอนุมาน การจัดเก็บข้อมูลที่สามารถให้บริการของโปรแกรมจัดการฐานข้อมูล (database management program) การเชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้โปรแกรม Hyper Research การนำเสนอข้อมูลและผล การวิเคราะห์ของแผนภูมิ เป็นต้น

-
- 4. การศึกษาวิธีการประวัติศาสตร์เชิงปริมาณแล้ว
นอกจากนี้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ยุคใหม่เป็นการศึกษา
ประวัติศาสตร์แนวคิดสมัยใหม่หรือแบบ **Postmodern** ซึ่ง
เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์โดยนำเสนอทฤษฎีต่อความ
จริงว่าเป็นสัมพัทธ์ (**relative**) การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ
นี้สามารถนำเอาวิธีการเชิงปริมาณในการสร้าง **Plot** ของ
การเขียนประวัติศาสตร์มาเป็นส่วนประกอบของวาทกรรมได้

สรุป

วัดเป็นการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยให้ความสำคัญใน
ข้อเท็จจริงและหลักฐานที่ปรากฏ ระเบียบวิธีประวัติศาสตร์
ประกอบด้วยขั้นตอน การกำหนดหัวข้อหรือการกำหนดคำถาม การ
รวบรวมข้อมูล การตรวจสอบและตีความข้อมูลหรือการวิเคราะห์
หลักฐาน

การประเมินความสำคัญและความน่าเชื่อถือใน
ข้อเท็จจริงและการนำเสนอข้อมูลหรือการนำเสนอผล
การศึกษา ขั้นตอนทั้งหมดมุ่งความสำคัญในหลักฐาน
ทางประวัติศาสตร์ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็น
ลายลักษณ์อักษร

การศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทาง
ประวัติศาสตร์ ในมิติใหม่ได้มีนักวิชาการนำเสนอระเบียบ
วิจัยเชิงปริมาณมาใช้ในการศึกษาร่วมกับระเบียบวิธีการทาง
ประวัติศาสตร์ ทั้งนี้ได้มีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ
เข้าไปใช้ในการเก็บข้อมูลและการนำเสนอประวัติศาสตร์
แนวคิดหลังสมัยใหม่หรือ Post modern

ซึ่งผลจากการศึกษาภายใต้ระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าว
นับเป็นประโยชน์ในการศึกษาเพื่อการสืบค้นความจริง
ในปรากฏทางสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ที่ผ่านมา
ผลการศึกษาที่มีความถูกต้องจะส่งผลดีในด้านการศึกษา
ความจริงในอดีตได้อย่างมีคุณค่า

แนะนำหนังสือ

